PUOLUSTUSMINISTERIÖ **Lausunto** **HE 73/2016**
Hallitussihteeri Perttu Wasenius 11.5.2016

Puolustusvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUSTA ANNETUN LAIN JA PUOLUSTUSVOIMISTA ANNETUN LAIN 38 JA 38 A §:N MUUTTAMISESTA

1 Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Maanpuolustuskorkeakoulusta annettua lakia (1121/2008) ja puolustusvoimista annettua lakia (551/2007).

Maanpuolustuskorkeakoulun uudeksi tehtäväksi säädettäisiin sotatieteellisiin korkeakoulututkintoihin sisältyvän opetuksen ja sotilasammatillisten opintojen yhteensovittaminen. Puolustusministeriön uudeksi tehtäväksi säädettäisiin Maanpuolustuskorkeakoulun tiedepoliittisten tavoitteiden asettaminen yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa. Maanpuolustuskorkeakoulun rehtorille ehdotetaan lisäksi mahdollisuutta myöntää Maanpuolustuskorkeakoulun dosentin arvo. Puolustusvoimista annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset apulaisprofessorin ja apulaissotilasprofessorin viroista ja virkojen täyttömenettelystä. Esitykseen sisältyy myös joitakin teknisluonteisia muutosehdotuksia.

Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa upseerikoulutuksen järjestämistä, kehittää Maanpuolustuskorkeakoulun tutkijoiden urapolkumahdollisuuksia sekä yhtenäistää Maanpuolustuskorkeakoulua koskevaa sääntelyä yliopistoja koskevan sääntelyn kanssa.

<u>Upseerikoulutuksen kokonaisuuden ohjaus ja yhteensovittaminen</u>

Upseerikoulutus koostuu Suomessa sotatieteellisistä ja sotilasammatillisista opinnoista, jotka muodostavat yhdessä upseerikoulutuksen kokonaisuuden. Sotilasammatilliset opinnot suoritetaan tieteellisten opintojen rinnalla ja ne järjestetään pääosin puolustushaarakouluissa.

Voimassa olevan lain mukaan Maanpuolustuskorkeakoulu vastaa sotatieteellisistä tutkinnoista ja pääesikunta puolestaan upseerikoulutuksen kokonaisuuden yhteensovittamisesta. Erottelu on osoittautunut käytännössä haastavaksi, minkä vuoksi sotatieteellisten ja sotilasammatillisten opintojen muodostama kokonaisuus ei toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Käytännössä tämä on näkynyt mm. päällekkäisinä aikatauluina ja yleisesti haasteena opintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Sotilasammatillisten opintojen laajuus lisäksi vaihtelee tällä hetkellä opiskelijan aselajista ja opintojen järjestäjästä riippuen, mikä osaltaan asettaa Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijoita keskenään eriarvoiseen asemaan.

Upseerikoulutuksen kokonaisuuden toimivuuden varmistamiseksi ehdotetaan, että vastuu kokonaisuuden ohjaamisesta ja yhteensovittamisesta siirrettäisiin pääesikun-

nalta Maanpuolustuskorkeakoululle. Vastuu upseerikoulutuksen toteuttamisesta olisi näin kokonaisuudessaan Maanpuolustuskorkeakoululla, joka toteuttaa jo tällä hetkellä valtaosan upseerikoulutuksesta ja on käytännössä parhaassa asemassa hoitamaan tehokkaasti tutkinto-opintojen ja sotilasammatillisten opintojen yhteensovittamistehtävää. Pääesikunnan tehtävänä olisi edelleen asettaa koulutukselle yleiset tavoitteet, eli käytännössä määrittää se osaaminen, mikä upseerilla tulee olla suoritettuaan sotatieteellisten tutkintojen ja sotilasammatillisen opetuksen muodostaman upseerikoulutuksen kokonaisuuden. Muutos ei vaikuttaisi tutkintojen tai opetuksen sisältöön, vaan ainoastaan upseerikoulutuksen hallinnolliseen organisointiin. Muutoksella ei olisi vaikutuksia Maanpuolustuskorkeakoulun siviiliopiskelijoihin tai heidän opintojensa organisointiin.

Maanpuolustuskorkeakoulun tiedepoliittisten tavoitteiden asettaminen

Maanpuolustuskorkeakoulun tehtävänä on edistää sotatieteellistä tutkimusta ja antaa tutkimukseen ja alan parhaisiin käytäntöihin perustuvaa sotatieteellistä opetusta. Maanpuolustuskorkeakoululta puuttuu tällä hetkellä vastaava systemaattinen tiedepoliittisten tavoitteiden asettamisen malli, joka yliopistoilla on. Käytäntö onkin osoittanut, että Maanpuolustuskorkeakoulun kehittämisessä ja ohjauksessa akateemisten tavoitteiden asetanta ja seuranta on jäänyt vähemmälle huomiolle. Osin tämän seurauksena tieteellisten ja ammatillisten tavoitteiden hallittu yhteensovittaminen ei kaikilta osin ole tavoitteessaan.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Maanpuolustuskorkeakoulun tiedepoliittisten tavoitteiden asettamisesta. Muutosehdotuksen tavoitteena on, että Maanpuolustuskorkeakoulun sotatieteellistä tehtävää kehitettäisiin, arvioitaisiin ja ohjattaisiin samoilla akateemisilla kriteereillä kuin yliopistoja. Näin osaltaan vahvistettaisiin Maanpuolustuskorkeakoulun ja siviilikorkeakoulujärjestelmän yhteistyön toimintaedellytyksiä sekä tieteellistä laatua ja vaikuttavuutta. Tavoitteiden asettamisella myös tuettaisiin osaltaan Maanpuolustuskorkeakoulun vakiinnuttamista tasaveroiseksi osaksi valtakunnallista korkeakoulujärjestelmää.

Apulaisprofessorin ja apulaissotilasprofessorin virat

Maanpuolustuskorkeakoulun arvioinneissa on useampaan otteeseen kiinnitetty huomiota siihen, ettei Maanpuolustuskorkeakoululla ole tarjota suunnitelmallista urapolkua (ns. tenure track) tutkijoille. Puute liittyy osittain Maanpuolustuskorkeakoulun virkarakenteeseen, josta puuttuu askelma professorin ja alempien tutkijanvirkojen välistä. Tutkijan urapolun puuttuminen voi vaikeuttaa tutkijoiden rekrytoimista Maanpuolustuskorkeakouluun ja ylipäänsä vähentää sotatieteellisen tutkijanuran houkuttelevuutta.

Esityksessä ehdotetaan, että Puolustusvoimiin luodaan uudet apulaisprofessorin ja apulaissotilasprofessorin virkanimikkeet. Ehdotetuilla viroilla luotaisiin uusi porras tieteellisen tutkimustyön ja opetuksen virkarakenteeseen ja niiden tarkoituksena olisi mahdollistaa tutkijan urapolun luominen Maanpuolustuskorkeakouluun. Järjestelmän olisi tarkoitus soveltuvin osin vastata yliopistojen urapolkurakenteita ottaen kuitenkin huomioon virkanimityksiin liittyvät avoimuuden ja yhdenvertaisuuden vaatimukset.

Dosentit

Valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 17 §:n mukaan korkeakoulujen dosentit nimitetään valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuun virkasuhteeseen. Dosentuuriin ei välttämättä itsessään kuulu minkäänlaisia opetus- tai tutkimustehtäviä, vaan kyse on lähinnä nimikkeestä, jota kyseisellä henkilöllä on oikeus käyttää. Työtehtävistä sovitaan kunkin dosentin kanssa erikseen. Tosiasiallisilta vaikutuksiltaan Maanpuolustuskorkeakoulun dosentuuri muistuttaakin jo tällä hetkellä lähinnä akateemista meritoitumista osoittavaa arvonimeä. Yliopistoissa dosentin virkasuhteista luovuttiin vuoden 2009 yliopistouudistuksen yhteydessä ja dosentuurit muutettiin arvoiksi.

Esityksessä ehdotetaan, että myös Maanpuolustuskorkeakoulu voisi jatkossa myöntää yliopistojen tavoin pätevyysvaatimukset täyttävälle henkilölle dosentin arvon. Dosentin arvo ei tosiasiallisilta vaikutuksiltaan poikkeaisi nykyisistä dosentuureista, sillä kyse olisi edelleen käytännössä vain nimikkeestä. Opetuksesta ja tutkimuksesta sovittaisiin edelleen kunkin henkilön ja Maanpuolustuskorkeakoulun välillä erikseen. Dosentin arvo kuitenkin selkiyttäisi dosenttien oikeusasemaa ja myös kuvaisi heidän tosiasiallista asemaansa Maanpuolustuskorkeakoulussa nykytilaa paremmin. Dosentin arvo olisi mahdollista myöntää myös muulle kuin Suomen kansalaiselle, mikä mahdollistaisi nykytilaa paremmin myös kansainvälisten asiantuntijoiden hyödyntämisen Maanpuolustuskorkeakoulun tutkimuksessa ja opetuksessa.

Muut muutosehdotukset

Edellä mainittujen kokonaisuuksien lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi joitain lähinnä teknisluonteisia muutoksia Maanpuolustuskorkeakoulusta annettuun lakiin. Muutosehdotukset koskevat opiskeluoikeuden menettämistä, Maanpuolustuskorkeakoulun johtosäännön hyväksymisprosessia sekä lakikielellisiä seikkoja.

2 Esityksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Kaikki ehdotetut muutokset toteutettaisiin Puolustusvoimien Maanpuolustuskorkeakoululle osoittaman budjettirahoituksen puitteissa, eikä niillä siten olisi vaikutuksia valtion talousarvioon. Ottaen huomioon säädösten alan muutoksilla ei olisi taloudellisia vaikutuksia myöskään yrityksiin tai yksityishenkilöihin.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitetyillä muutoksilla on vähäisiä vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Upseerikoulutuksen kokonaisvastuun keskittäminen Maanpuolustuskorkeakouluun osaltaan selkeyttäisi ja johdonmukaistaisi viranomaisten tehtävänjakoa jättäen ylemmän tason ohjausvastuun pääesikunnalle ja keskittämällä opintojen toteuttamisvaiheen ohjauksen ja yhteensovittamisen kokonaisuudessaan Maanpuolustuskorkeakoululle. Keskittämisellä voitaisiin näin osaltaan poistaa päällekkäisyyksiä Maanpuolustuskorkeakoulun ja pääesikunnan toiminnoissa.

Tiedepoliittisten tavoitteiden asettaminen aiheuttaisi vähäisenä pidettävää lisätyötä puolustusministeriölle ja mahdollisesti myös Puolustusvoimille. Tehtävä suoritettai-

siin kuitenkin pääosin nykyisiä ohjausrakenteita hyödyntäen, eikä siihen tarvittaisi lisäresursseja.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Upseerikoulutuksen kokonaisvastuun keskittämisellä Maanpuolustuskorkeakouluun voitaisiin varmistaa se, että opinnot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden ja näin parantaa koulutuksen laatua. Ohjaustehtävän keskittämisen kautta voitaisiin lisäksi yhtenäistää sotilasammatillisten opintojen laajuuksia ja vaatimuksia eri aselajien välillä, millä olisi positiivisia vaikutuksia opiskelijoiden yhdenvertaisuuteen.

Apulaisprofessorin ja apulaissotilasprofessorin virkojen perustaminen mahdollistaisi tutkijan urapolun luomisen Maanpuolustuskorkeakouluun. Selkeä urapolku voisi osaltaan helpottaa lahjakkaiden tutkijoiden rekrytoimista ja sitouttamista Maanpuolustuskorkeakouluun ja tätä kautta pidemmällä aikavälillä näkyä myös positiivisina vaikutuksina tehtävässä tutkimuksessa.

Systemaattisen tiedepoliittisten tavoitteiden asetantamallin luomisella voitaisiin osaltaan parantaa Maanpuolustuskorkeakoulun asemaa Suomen korkeakoulukentässä ja yhtenäistää sen asemaa yliopistojen ja muiden korkeakoulujen kanssa. Tehokkaasti toteutettuna tiedepoliittisten tavoitteiden asettamisella voitaisiin myös parantaa Maanpuolustuskorkeakoulun toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Ehdotetuilla muutoksilla ei ole suoria vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Sukupuolten tasa-arvo tulee kuitenkin ottaa huomioon perustettaessa uusia apulaisprofessorin ja apulaissotilasprofessorin virkoja. Tosiasiallisesti sotilastehtäviin päteviä naisia on suhteessa miehiin erittäin vähän ja tämän johdosta lähtökohtana virkoja perustettaessa tulisi olla mahdollisuuksien mukaan siviiliviran perustaminen. Apulaissotilasprofessuureja tulisi perustaa vain sellaisille aloille, jotka edellyttävät sotilaallista asiantuntemusta ja joilla on merkitystä myös sodan ajan toiminnassa.